

Verkondiging 17 november 2024 – Hebreëën 10:19-25 en Marcus 12:38 - 13:2

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Soms heb je de blik, de hulp van anderen om tot een nieuw, goed verstaan van een Bijbelverhaal te komen. Het schilderij dat u op het scherm ziet, hielp mij daarbij. Het is van een Franse schilder, Emile Auguste Hublin. Hij schilderde het in 1869 en het draagt de titel 'de cent van de weduwe', geïnspireerd op het verhaal uit het Marcusevangelie van vandaag.

Wat direct opvallend is dat Hublin geen weduwe heeft geschilderd uit de tijd van Jezus. We zien een vrouw in kleding die men in de 19de eeuw en ik denk begin 20ste eeuw ook nog droeg. Dit is geen historisch tafereel, waar wij de tempel zien en figuren uit de eerste eeuw. Deze weduwe had je honderd jaar geleden zo in Nederland tegen kunnen komen. Een vrouw met een kind die bij de deurcollecte haar laatste muntje weggeeft.

Mijn gedachte bij het verhaal was altijd dat het om een oud iemand ging. Op sommige schilderijen zie je een oud en gebogen vrouwtje. Maar de leeftijd van de weduwe wordt in de geschiedenis helemaal niet genoemd. Het zou heel goed een jonge vrouw met een kind, zoals hier afgebeeld, of meerdere kunnen zijn geweest. Dat is wel zo waarschijnlijk: sterfte was er toen veel en trof ook jonge mensen.

Wat mij in de schildering blijft boeien, is de blik van het meisje, verscholen achter de rok van haar moeder, en hoe de vrouw kijkt. Kijkt de weduwe geconcentreerd naar haar hand; waar is precies dat bakje waar het muntje in moet? Of slaat zij meer haar ogen neer, in gedachten wat het betekent dat zij haar laatste geld weggeeft?

Wat ziet het kind? Kijkt ze ons aan of is het meer dromerig in de verte turen? Het is wel kenmerk van deze schilder dat hij personen ergens naartoe laat kijken, zonder dat je weet waar precies naartoe. Hoe langer ik naar het meisje keek, hoe ongemakkelijker ik werd onder haar blik; het gaat voelen alsof je staat te gluren naar een vrouw die iets heel goeds doet, haar laatste geld weggeeft, maar dat je zelf op afstand blijft. Toeschouwer bent.

Hoewel er in het schilderij geen beweging te zien is - het is verstill - probeert het mij, zo voel ik het wel, in beweging te krijgen. Als die weduwe dit doet, haar laatste geld geven, wat doe jij? Waar het schilderij tot oproept, zou je kunnen samenvatten met woorden uit de lezing uit Hebreëën: 'Laten wij op elkaar letten en elkaar aansporen tot liefde en goede daden.'

Omdat wij vaak stilstaan bij de verhalen uit het evangelie, dacht ik vandaag dat een keer te doen bij een gedeelte uit Bijbelboek Hebreeën. Verandering van spijs doet eten, is het spreekwoord. Al werkenderwijs bedacht ik: het is niet zonder reden dat ik zelden over dit Bijbelboek preek. Ik zag twee preken in mijn archief: een over Hebreeën 1 en een over Hebreeën 11 en dat was het. De beelden die de schrijver gebruikt, zijn niet zo gemakkelijk. Steeds denk ik: wat bedoelt hij precies? Ook de lange zinnen maken het er niet eenvoudiger op. Als je bijvoorbeeld vers 20 in de vertaling van 1951 leest, zijn de woorden heel anders gerangschikt dan in onze vertaling. Wie het het beste heeft vertaald, weet ik niet.

Eenvoudig gezegd draaien de gedachten van de schrijver van de Hebreeënbrief – het is een raadsel wie hij of zij was – om de betekenis van dood en opstanding van Christus. Wat houden die in voor de gelovigen? In een woord: vergeving. Door Jezus worden losgemaakt van ons falen en tekortschieten. Door Hem ontvangen wij genade.

Hoe die vergeving ontstaat, tekent de schrijver van de Hebreeënbrief aan de hand van een hele reeks aan gedachten over de tempel, de personen die daar werkten, de priesters en de hogepriesters en aan de hand van de offers die gebracht werden. Voor de schrijver komt in Jezus' dood heel de tempel met het offeren van dieren en vruchten tot een einde, wordt overbodig. Iets daarvan zit in die lezing uit het evangelie als Jezus zegt dat al die gebouwen die de leerlingen zien, afgebroken zullen worden; geen steen blijft op de andere. De tempel verdwijnt. Jezus heeft in de ogen van de schrijver van de Hebreeënbrief het offer gebracht, meer is niet nodig.

Die vergeving werkt direct op het leven van gelovigen. Het is niet iets wat ooit gaat gebeuren, maar verandert je gelijk als mens. In de woorden van de Bijbel in gewone taal: 'Want dankzij het offer dat Christus gebracht heeft, is al het kwaad uit ons hart verdwenen. En bij onze doop is ons lichaam helemaal rein geworden.' Dat is vrij radicaal dus. Je bent een ander mens geworden, je hebt een andere instelling gekregen. Vanuit een levenshouding van vrij en vergeven persoon mag je leven.

Leven vanuit een andere instelling, levenshouding, dat zit ook in dat verhaal over de weduwe die twee muntjes in het offerblok gooit, ter waarde van een quadrans. Een euro of drie, denk ik in onze tijd. Dit klinkt nog als best veel. Volgens mij hebben al onze collectebonnen en -munten een waarde lager dan dat. Het is ook veel wat de vrouw geeft: volgens het verhaal was het heel haar levensonderhoud dat in die offerkist verdween. Deze weduwe stelt Jezus tot voorbeeld om haar houding, instelling: zij verschilt daarin van anderen.

Die anderen worden hier omschreven als Schriftgeleerden. Zij geven gul en overvloedig, maar dat is maar een kant van hen. Hun andere kant, hun ware gezicht, komt volgens Jezus aan het licht in hoe zij omgaan met weduwen: 'Ze verslinden de huizen van de weduwen en zeggen voor de schijn lange gebeden op.' In Jezus' ogen geven zij niet vanuit een juiste, goede houding. Zij worden gedreven door de behoefte om gezien te worden, om een schouderklop te krijgen: zo, jij bent vrijgevig! Het is niet vanuit liefde, betrokkenheid. Daarin verschillen zij van die weduwe die dat wel doet.

Handelen vanuit een andere, goede instelling, daartoe roepen de woorden uit Hebreëen ons op. Je bent door Christus een ander mens geworden en leef zo. Bevrijd van de behoefte om gezien te worden in wat je doet. Wees vrij zoals die weduwe was in het geven van dat kleine, enorme bedrag.

Ja, was die weduwe wel vrij? Sommige Bijbeluitleggers zijn van mening dat wij het verhaal misverstaan als wij denken dat Jezus die weduwe prijst, tot voorbeeld stelt. In hun ogen is het eerder een klacht die Jezus uitspreekt en moet je een verontwaardigde toon horen als Jezus zegt: 'want die [Schriftgeleerden] hebben gegeven van hun overvloed, maar zij heeft van haar armoede alles gegeven wat ze had, haar hele levensonderhoud.' Hoe kan dat bestaan! Dat mensen zich gedwongen voelen om dat te doen, alles wat zij hebben weg te geven.

Waar die uitleggers de vinger bij leggen, is dat religieuze leiders mensen kunnen verleiden meer te geven dan ze kunnen missen. Volgens hen doen die Schriftgeleerden dat in ons verhaal: eerst pakken ze die huizen af en daarna verzwaren zij het lot van die vrouw met die dwingende regels om bij te dragen aan de tempel. Voor het goede doel wordt de vrouw van haar laatste, broodnodige geld beroofd...

Of je de tekst zo moet lezen, ik denk ik zelf van niet, maar die uitleggers waarschuwen ons wel voor hoe je dit verhaal toepast. Het is geen algemene regel die Jezus hier verkondigt: oneindige vrijgevigheid hoe dan ook. Er zitten haken en ogen aan de situatie van de weduwe en ook aan haar gulheid. Ook in onze tijd hoor je weleens dat mensen zich genooddaakt voelden om meer bij te dragen dan zij konden missen. Dat kan in mijn ogen niet de bedoeling zijn. Dat je zorgen vergroot worden, omdat je te vrijgevig bent.

Steeds meer ben ik in het gezicht van de vrouw op het schilderij met haar neergeslagen ogen droefheid gaan zien, een piekeren van hoe het verder moet: ik geef dit wel weg, maar wat dan? In het verhaal en ik zie het ook terug in het schilderij zit een aansporing om je in te zetten voor een sociale samenleving, waar kwetsbaren niet het weinige wat zij hebben, wordt ontnomen, maar waar juist oog en hart is voor hen.

De vrijgevigheid van die weduwe, de woorden uit Hebreëen geven daar een verdieping aan. Goed doen heeft alles te maken met een goede houding, met de juiste instelling. De Hebreëenbrief herinnert ons aan het verhaal dat wij daarover in de kerk hebben, van vrijheid en bevrijding, van het zijn van een nieuw, ander mens door Christus en in Christus. Bevrijd van zonde en schuld, maar ook van een knellende manier van geloven. Dat angst ons niet drijft of wat anderen vinden dat wij moeten. Christus scheidt een nieuwe werkelijkheid, van vrije mensen.

Die vrije mensen zijn wel altijd onderdeel van een gemeenschap. Het zijn geen enkele personen die los van elkaar leven, ieder voor zich, maar je wordt aan elkaar verbonden in betrokkenheid op elkaar. Dan komt de vraag naar boven: wat draag je bij? Hoe vrijgevig ben je? Jezus maakt vaak gebruik van overdrijving om te prikkelen, om je bewust te worden van hoe je leeft. Zo doet hij dat ook met die weduwe die alles weggeeft in een vertrouwen dat het wel goed komt. Hoe vrij wij zijn? Kunnen wij meer delen dan wij doen? Dat delen zit niet enkel in geld, al zijn

financiële middelen wel altijd belangrijk. Het gaat ook om tijd, om aandacht, om energie. Wat houd je voor jezelf? Wat stel je ter beschikking van anderen?

Het gebaar van die weduwe maakt ons het niet gemakkelijk. Het dwingt om bij jezelf te rade te gaan: kan ik meer missen dan ik nu geef? En als ik dat zo doen, vanuit welke houding doe ik dat? Ben ik vrij om te geven?

De blik van de anderen die je helpen tot een nieuw, ander verstaan. Vele zienswijzen zijn er langsgekomen, van de schrijver van Hebreëën, van Jezus die die weduwe tot voorbeeld stelt. Van de schilder Hublin die ons laat aanstaren door een meisje verscholen achter haar moeder, wat voor mensen zou zij zien?

Amen